

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)

z 26. októbra 2021 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Dohoda medzi vládou Belgického kráľovstva a vládou Luxemburského veľkovejvodstva na jednej strane a vládou Poľskej ľudovej republiky na strane druhej o podpore a vzájomnej ochrane investícií, podpísaná 19. mája 1987 – Rozhodcovské konanie – Spor medzi investorom z jedného členského štátu a iným členským štátom – V tejto dohode upravená rozhodcovská doložka, ktorá je v rozpore s právom Únie – Neplatnosť – Rozhodcovská dohoda *ad hoc* medzi účastníkmi tohto sporu – Účasť na rozhodcovskom konaní – Konkludentný prejav vôle tohto druhého členského štátu uzavrieť túto rozhodcovskú dohodu – Protiprávnosť“

Vo veci C-109/20,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Högsta domstolen (Najvyšší súd, Švédsko) zo 4. februára 2020 a doručený Súdnemu dvoru 27. februára 2020, ktorý súvisí s konaním:

Republiken Polen

proti

PL Holdings Sàrl,

SÚDNY DVOR (veľká komora),

v zložení: predseda K. Lenaerts, predsedovia komôr A. Arabadžiev, A. Prechal, K. Jürimäe, S. Rodin a I. Jarukaitis, sudcovia J.-C. Bonichot, M. Safjan, F. Biltgen, P. G. Xuereb, N. Piçarra, L. S. Rossi (spravodajkyňa) a A. Kumin,

generálna advokátka: J. Kokott,

tajomník: tajomník: C. Strömholm, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 15. marca 2021,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– Republiken Polen, v zastúpení: F. Hoseinian, A.-M. Tamminen, J. Tavaststjerna a M. Wallin, advokater, za právnej pomoci L. Guterstam,

* Jazyk konania: švédčina.

- PL Holdings Sàrl, v zastúpení: R. Oldenstam, D. Sandberg, J. Rosell Svensson, advokater, L. Rees-Evans, counsel, P. Paschalidis, advocate a S. Fietta, QC,
- česká vláda, v zastúpení: M. Smolek, J. Vlácil, T. Müller, I. Gavrilova, T. Machovičová a L. Březinová, splnomocnení zástupcovia,
- nemecká vláda, v zastúpení: J. Möller a D. Klebs, splnomocnení zástupcovia,
- španielska vláda, v zastúpení: S. Centeno Huerta a J. Ruiz Sánchez, splnomocnení zástupcovia,
- francúzska vláda, v zastúpení: E. de Moustier a A. Daniel, splnomocnené zástupkyne,
- talianska vláda, v zastúpení: G. Palmieri a S. Fiorentino, splnomocnení zástupcovia,
- luxemburská vláda, v zastúpení: C. Schiltz, A. Germeaux a T. Uri, splnomocnení zástupcovia,
- maďarská vláda, v zastúpení: M. Z. Fehér a R. Kissné Berta, splnomocnení zástupcovia,
- holandská vláda, v zastúpení: M. K. Bulterman, C. S. Schillemans a J. M. Hoogveld, splnomocnení zástupcovia,
- poľská vláda, v zastúpení: B. Majczyna, M. Rzotkiewicz, M. Martyński, B. Soloch a J. Jackowska-Majeranowska, splnomocnení zástupcovia, za právnej pomoci J. Zasada, radca prawny,
- slovenská vláda, v zastúpení: B. Ricziová, splnomocnená zástupkyňa,
- fínska vláda, v zastúpení: H. Leppo, splnomocnený zástupca,
- švédka vláda, v zastúpení: H. Shev, M. Salborn Hodgson, C. Meyer Seitz, A. M. Runeskjöld, H. Eklinder, R. Shahsvan Eriksson a J. Lundberg, splnomocnení zástupcovia,
- Európska komisia, v zastúpení: F. Erlbacher, K. Simonsson, L. Malferrari, T. Maxian Rusche a E. Ljung Rasmussen, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálnej advokátky na pojednávaní 22. apríla 2021,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článkov 267 a 344 ZFEÚ.
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi Republikou Poľno (Poľská republika) a spoločnosťou PL Holdings Sàrl vo veci právomoci rozhodcovského orgánu, ktorý v spore medzi nimi vydal dva rozhodcovské rozsudky.

Právny rámec

Medzinárodné právo

BIT

- 3 Článok 9 Dohody medzi vládou Belgického kráľovstva a vládou Luxemburského veľkovoľvodstva na jednej strane a vládou Poľskej ľudovej republiky na strane druhej o podpore a vzájomnej ochrane investícií, podpísanej 19. mája 1987 (ďalej len „BIT“), stanovuje:

„1. a) Spory medzi jednou zo zmluvných strán a investorom druhej zmluvnej strany sú predmetom písomného oznámenia sprevádzaného podrobnou správou, ktorú uvedený investor zašle príslušnej zmluvnej strane.

b) V zmysle tohto článku pojem ‚spory‘ znamená spory týkajúce sa vyvlastnenia, znárodnenia alebo akýchkoľvek iných opatrení s podobným vplyvom na investície vrátane prevodu investície do verejného vlastníctva, vyhlásenia verejného dohľadu nad investíciou, ako aj akéhokoľvek iného odopretia alebo obmedzenia vecných práv štátnymi opatreniami, ktoré môžu mať následky podobné následkom vyvlastnenia.

c) Uvedené spory sa, pokiaľ je to možné, majú urovnať zmierom medzi príslušnými stranami.

2. Ak spor nemožno takto urovnať v priebehu šiestich mesiacov od dátumu písomného oznámenia uvedeného v odseku 1, predloží sa na základe rozhodnutia investora na rozhodcovské konanie jednému z nižšie uvedených orgánov:

a) Inštitút pre rozhodcovské konanie Obchodnej komory v Štokholme [ďalej len ‚SCC‘];

...

5. Rozhodcovský orgán by mal rozhodnúť na základe:

- vnútroštátneho práva zmluvnej strany, ktorá je stranou sporu, na území ktorej sa investícia nachádza, vrátane zásad urovnávania právnych sporov,
- ustanovení tejto zmluvy,
- podmienok osobitnej dohody, ktorá sa týka investujúceho subjektu,
- všeobecne uznávaných pravidiel a zásad medzinárodného práva.

6. Akýkoľvek rozhodcovský rozsudok je konečný a záväzný pre strany sporu. Každá zmluvná strana podnikne kroky na vykonanie rozsudku v súlade so svojím vnútroštátnym právom.“

Dohoda o ukončení bilaterálních investičních smluv mezi členskými státy Evropské unie

- 4 Článek 4 ods. 1 dohody o ukončení bilaterálních investičních smluv mezi členskými státy Evropské unie (Ú. v. EÚ L 169, 2020, s. 1) zní:

„Zmluvné strany potvrdzujú, že rozhodcovské doložky [medzi investorom a štátom v bilaterálnej investičnej zmluve] sú v rozpore so zmluvami EÚ, a teda ich nemožno uplatňovať. V dôsledku tejto nezlučiteľnosti medzi rozhodcovskými doložkami a zmluvami EÚ počnúc dňom, ku ktorému sa posledná zo zmluvných strán určitej bilaterálnej investičnej zmluvy stala členským štátom Európskej únie, nemôže rozhodcovská doložka v takejto bilaterálnej investičnej zmluve slúžiť ako právny základ pre rozhodcovské konanie.“

- 5 Článok 7 tejto dohody stanovuje:

„Ak sú zmluvné strany zmluvnými stranami bilaterálnych investičných smluv, na základe ktorých bolo prebiehajúce rozhodcovské konanie alebo nové rozhodcovské konanie začaté[,] majú povinnosť:

- a) vo vzájomnej spolupráci a na základe vyhlásenia uvedeného v prílohe C informovať rozhodcovské súdy o právnych dôsledkoch rozsudku [zo 6. marca 2018,] vo veci Achmea [(C-284/16, EU:C:2018:158),] opísaných v článku 4 a
- b) keď sú účastníkmi súdneho konania týkajúceho sa rozhodcovského rozsudku vydaného na základe bilaterálnej investičnej zmluvy, požiadať príslušný vnútroštátny súd, a to aj v tretej krajine, aby v závislosti od daného prípadu tento rozhodcovský rozsudok zrušil, vyhlásil za neplatný alebo upustil od jeho uznania a výkonu.“

Švédske právo

Zákon o rozhodcovskom konaní

- 6 § 1 lag om skiljeförfarande (zákon o rozhodcovskom konaní) (SFS 1999, č. 116) v znení uplatniteľnom na spor vo veci samej (ďalej len „zákon o rozhodcovskom konaní“) zní takto:

„Spory týkajúce sa záležitostí, ktoré môžu byť predmetom urovnania zmierom medzi stranami, môžu byť na základe ich vzájomnej dohody postúpené jednému alebo viacerým rozhodcom na účely ich vyriešenia. Takáto dohoda sa môže týkať budúcich sporov týkajúcich sa právneho vzťahu uvedeného v dohode. Spor sa môže týkať existencie osobitnej skutočnosti.

...“

- 7 § 2 zákona o rozhodcovskom konaní stanovuje:

„Rozhodcovia môžu preskúmať svoju vlastnú právomoc rozhodnúť spor.

Ak rozhodcovia prostredníctvom rozhodnutia dospeli k záveru, že majú právomoc rozhodnúť spor, účastník konania, ktorý nie je spokojný s týmto rozhodnutím, môže požiadať, aby bola táto otázka preskúmaná odvolacím súdom. Toto odvolanie sa musí podať najneskôr do 30 dní od dátumu, kedy bolo uvedené rozhodnutie oznámené tomuto účastníkovi konania. Rozhodcovia môžu pokračovať v rozhodcovskom konaní až do vydania rozhodnutia o odvolaní.

V prípade odvolania podaného proti rozhodcovskému rozsudku obsahujúcemu rozhodnutie o právomoci sa uplatnia § 34 a § 36.“

8 § 33 prvý odsek tohto zákona stanovuje:

„Rozhodcovský rozsudok je neplatný, ak

(1) zahŕňa preskúmanie otázky, o ktorej podľa švédskeho práva nemôžu rozhodovať rozhodcovia;

(2) rozhodcovský rozsudok alebo spôsob, akým bol vydaný, je zjavne nezlučiteľný so švédskym verejným poriadkom, alebo

...“

9 V § 34 druhom odseku uvedeného zákona sa uvádza:

„Účastník konania nie je oprávnený odvolávať sa na skutočnosť, z ktorej s ohľadom na jeho účasť na konaní bez vznesenia námietky, resp. z iných dôvodov vyplýva, že sa rozhodol túto skutočnosť neuplatniť. Samotná skutočnosť, že účastník konania menoval rozhodcu, nevyhnutne neznamena, že súhlasil s právomocou rozhodcov rozhodnúť o predloženej otázke. ...“

10 Podľa návrhu na začatie prejudiciálneho konania z prípravných prác k § 34 toho istého zákona vyplýva, že vo všeobecnosti možno predpokladať, že ak účastník konania na začiatku nevznesie námietku voči právomoci rozhodcovského súdu, akceptoval právomoc tohto súdu rozhodovať spor. Skutočnosť, že platnosť rozhodcovskej zmluvy nebola spochybnená, sa takisto považuje za skutočnosť, ktorá môže mať pre účastníkov konania záväzný účinok, pokiaľ ide o rozhodcovské konanie na zmluvnom základe. Vnútroštátny súd v tejto súvislosti spresňuje, že podľa všeobecných ustanovení tohto práva môže platná rozhodcovská dohoda vyplývať napríklad z konkludentného správania účastníkov konania alebo z nečinnosti jedného z nich.

Rozhodcovský poriadok

11 V súlade s § 2 Rozhodcovského poriadku Inštitútu pre rozhodcovské konanie SCC z roku 2010 musí návrh na začatie rozhodcovského konania obsahovať najmä „kópiu alebo opis rozhodcovskej dohody alebo rozhodcovskej doložky uplatňovanú na riešenie sporu“.

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

12 PL Holdings je spoločnosť založená v Luxembursku podľa luxemburského práva. V rokoch 2010 až 2013 nadobudla podiely v dvoch poľských bankách. Keďže tieto banky sa v roku 2013 zlúčili, PL Holdings sa stala vlastníkom 99 % podielov v tejto novej banke, ktorá vznikla v dôsledku tohto zlúčenia.

13 V júli 2013 Komisja Nadzoru Finansowego (Komisia pre dohľad nad finančným trhom), orgán poverený dohľadom nad bankami a úverovými inštitúciami v Poľsku, rozhodla o odňatí hlasovacích práv spoločnosti PL Holdings spojených s podielmi v tejto novej banke a nariadila ich nútený predaj.

- 14 PL Holdings sa rozhodla začať rozhodcovské konanie proti Poľskej republike pred rozhodcovským súdom zriadeným pri Inštitúte pre rozhodcovské konanie SCC (ďalej len „rozhodcovský súd“).
- 15 Návrhom z 28. novembra 2014 sa PL Holdings na účely odôvodnenia právomoci tohto súdu rozhodnúť spor vo veci samej odvolávala na článok 9 BIT. Navrhla, aby uvedený súd určil, že Poľská republika porušila BIT, a uložil tomuto členskému štátu povinnosť nahradiť škodu.
- 16 Dňa 30. novembra 2014 Poľská republika odpovedala na tento návrh a zaslala sekretariátu SCC list, v ktorom vyjadrila svoj zámer spochybniť existenciu svojho platného súhlasu s rozhodcovským konaním, ktoré začala PL Holdings.
- 17 Dňa 7. augusta 2015 PL Holdings podala žalobu na rozhodcovský súd, v ktorej najmä uviedla svoje výhrady týkajúce sa opatrení uvedených v bode 13 tohto rozsudku.
- 18 Poľská republika vo svojom vyjadrení k žalobe z 13. novembra 2015 spochybnila právomoc rozhodcovského súdu z dôvodu, že PL Holdings nie je „investorom“ v zmysle BIT.
- 19 Poľská republika vo vyjadrení z 27. mája 2016 uviedla dodatočný argument na účely spochybnenia právomoci rozhodcovského súdu založený na tom, že rozhodcovská doložka nachádzajúca sa v článku 9 BIT je v rozpore s právom Únie.
- 20 Čiastočným rozhodcovským rozsudkom z 28. júna 2017 rozhodcovský súd vyhlásil, že má právomoc na základe článku 9 BIT. Tento súd konštatoval, že Poľská republika tým, že nariadila nútený predaj podielov spoločnosti PL Holdings v novej poľskej banke, porušila BIT, a preto sa PL Holdings môže domáhať náhrady škody.
- 21 Rozhodcovský súd konečným rozhodcovským rozsudkom z 28. septembra 2017 nariadil Poľskej republike, aby spoločnosti PL Holdings zaplatila náhradu škody spolu s úrokmi a nahradila trovy konania, ktoré PL Holdings vynaložila v rámci rozhodcovského konania.
- 22 Dňa 28. septembra 2017 Poľská republika podala žalobu na Svea hovrätt (Odvolací súd Štokholm, Švédsko), ktorou sa domáhala zrušenia rozhodcovských rozsudkov z 28. júna a 28. septembra 2017.
- 23 Na podporu tejto žaloby najprv uviedla, že články 267 a 344 ZFEÚ bránia tomu, aby bol spor medzi investorom z jedného členského štátu a iným členským štátom, ktorého predmetom sú investície, predložený rozhodcovskému orgánu. Tvrdila, že článok 9 BIT je preto v rozpore s právom Únie, z čoho vyplýva, že rozhodcovské rozsudky vydané na základe tohto článku sú v rozpore s verejným poriadkom Únie, a preto neplatné v súlade s § 33 prvým odsekom bodmi 1 a 2 zákona o rozhodcovskom konaní. Keďže neplatnosť týchto rozhodcovských rozsudkov vyplýva priamo z uplatnenia práva Únie, musí mať súd možnosť na ňu prihliadať aj *ex officio*.
- 24 Poľská republika navyše v lehote stanovenej v § 34 druhom odseku zákona o rozhodcovskom konaní namietla nedostatok právomoci rozhodcovského súdu, pričom sa dovoľovala neplatnosti článku 9 BIT. V každom prípade za predpokladu, že by uplatnenie tohto § 34 druhého odseku viedlo k neprípustnosti námietky nedostatku právomoci vznesenej Poľskou republikou, toto ustanovenie by muselo byť zamietnuté, pretože by bránilo plnému účinku práva Únie.

- 25 Poľská republika napokon tvrdila, že sa nevzdala možnosti namietat nedostatok právomoci rozhodcovského súdu, takže z jej správania v nadväznosti na návrh spoločnosti PL Holdings na začatie rozhodcovského konania nie je možné vyvodiť, že mala v úmysle s touto spoločnosťou konkludentne uzavrieť inú rozhodcovskú dohodu *ad hoc*, než je rozhodcovská doložka uvedená v článku 9 BIT.
- 26 PL Holdings spochybnila argumentáciu Poľskej republiky. Tvrdila, že spor, o ktorý ide vo veci samej, sa týka takých otázok, ako je porušenie povinností Poľskej republiky vyplývajúcich z BIT, ako aj práva tejto spoločnosti na náhradu škody, o ktorých možno rozhodnúť v rozhodcovskom konaní v súlade s § 1 zákona o rozhodcovskom konaní.
- 27 Článok 9 BIT pritom podľa tejto spoločnosti predstavuje platnú „rozhodcovskú ponuku“ Poľskej republiky, ktorú PL Holdings prijala tým, že podala návrh na začatie rozhodcovského konania. Poľská republika okrem toho spochybnila platnosť rozhodcovskej doložky oneskorene a otázku, či je táto doložka v rozpore s právom Únie, nemôže súd skúmať *ex offio*.
- 28 V každom prípade aj za predpokladu, že by „rozhodcovská ponuka“ Poľskej republiky vyplývajúca z článku 9 BIT bola neplatná, bola aj tak s prihliadnutím na konanie týchto účastníkov uzavretá rozhodcovská dohoda *ad hoc* medzi účastníkmi sporu vo veci samej v súlade so švédskym právom a zásadami obchodného rozhodcovského konania. PL Holdings totiž podaním návrhu na začatie rozhodcovského konania predložila rozhodcovskú ponuku za rovnakých podmienok, aké sú stanovené v článku 9 BIT, a Poľská republika túto ponuku konkludentne prijala, pričom platne nenamietala nedostatok právomoci rozhodcovského súdu na základe tejto dohody.
- 29 Svea hovrätt (Odvolací súd Štokholm) žalobu Poľskej republiky na prvom stupni zamietol. Tento súd najprv vychádzal z toho, že hoci je rozsudok zo 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158), podľa jeho názoru na spor vo veci samej uplatniteľný, vedie k neplatnosti článku 9 BIT, a v dôsledku toho i k neplatnosti stálej ponuky predloženej Poľskou republikou investorom z iných členských štátov, podľa ktorej musí spor týkajúci sa tejto dohody rozhodnúť rozhodcovský orgán, nebráni taká neplatnosť členskému štátu a investorovi z iného členského štátu, aby v neskoršom štádiu uzavreli rozhodcovskú dohodu *ad hoc* na účely vyriešenia tohto sporu. Takáto rozhodcovská dohoda *ad hoc* má svoj základ v spoločnej vôli účastníkov uvedeného sporu a je uzavretá podľa rovnakých zásad ako obchodné rozhodcovské konanie.
- 30 Uvedený súd ďalej vychádzal z toho, že rozhodcovské rozsudky dotknuté vo veci samej sa týkali otázok, ktoré môžu byť vyriešené v rozhodcovskom konaní a ich obsah nebol v rozpore s verejným poriadkom, takže ich nebolo potrebné zrušiť na základe § 33 prvého odseku bodu 1 alebo 2 zákona o rozhodcovskom konaní.
- 31 Napokon spochybnenie platnosti rozhodcovskej doložky uvedenej v článku 9 BIT Poľskou republikou bolo oneskorené, a preto sa naň vzťahuje preklúzia na základe § 34 druhého odseku zákona o rozhodcovskom konaní.
- 32 Vnútroštátny súd Högsta domstolen (Najvyšší súd, Švédsko), na ktorý Poľská republika podala opravný prostriedok proti rozhodnutiu Svea hovrätt (Odvolací súd Štokholm), sa domnieva, že je preukázané, že rozhodcovská doložka uvedená v článku 9 BIT je v rozpore s právom Únie. Keďže podľa jeho názoru nie je jasné, akým spôsobom treba v prejednávanej veci vyložiť dotknuté ustanovenia práva Únie, považuje tak za potrebné obrátiť sa na Súdny dvor, aby mohol rozhodnúť o postojoch účastníkov konania, ktoré boli pred ním zopakované.

- 33 Za týchto okolností Högsta domstolen (Najvyšší súd) rozhodol konanie prerušiť a položiť Súdnemu dvoru nasledujúcu prejudiciálnu otázku:

„Je rozhodcovská dohoda v prípade, že investičná dohoda obsahuje rozhodcovskú doložku, ktorá je neplatná z dôvodu, že táto dohoda bola uzatvorená medzi dvoma členskými štátmi, neplatná s prihliadnutím na články 267 a 344 ZFEÚ, ako boli vyložené v rozsudku [zo 6. marca 2018, Achmea, (C-284/16, EU:C:2018:158)], ak bola uzatvorená medzi členským štátom a investorom z dôvodu, že tento druhý členský štát v nadväznosti na návrh na začatie rozhodcovského konania podaný týmto investorom na základe slobodnej vôle nevznesie námietky nedostatku právomoci?“

O prejudiciálnej otázke

- 34 Treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora v rámci konania na základe spolupráce medzi vnútroštátnymi súdmi a Súdnym dvorom, zakotveného v článku 267 ZFEÚ, prináleží Súdnemu dvoru poskytnúť vnútroštátnemu súdu užitočnú odpoveď potrebnú na rozhodnutie vo veci, o ktorej vnútroštátny súd rozhoduje. Z tohto pohľadu Súdnemu dvoru prináleží v prípade potreby preformulovať otázky, ktoré sú mu položené (rozsudok z 15. júla 2021, Ministrstvo za obrambo, C-742/19, EU:C:2021:597, bod 31 a citovaná judikatúra).
- 35 Podľa zistení vnútroštátneho súdu je vo veci samej preukázané, že rozhodcovská doložka uvedená v článku 9 BIT je neplatná z dôvodu, že ohrozuje autonómiu práva Únie, jeho plný účinok a jednotné uplatňovanie a že na základe tejto rozhodcovskej doložky nemožno platne začať žiadne rozhodcovské konanie.
- 36 Hoci PL Holding pôvodne začala rozhodcovské konanie proti Poľskej republike na základe článku 9 BIT, následne uviedla, že jej návrh na začatie rozhodcovského konania nie je prijatím rozhodcovskej ponuky Poľskej republiky uvedenej v článku 9 BIT, ale treba ho považovať za rozhodcovskú ponuku s rovnakým obsahom, ktorú Poľská republika implicitne prijala, keďže platne nenamietala nedostatok právomoci rozhodcovského súdu v lehote stanovenej na tento účel vo švédskom práve, ktoré sa na toto rozhodcovské konanie uplatňuje. Táto dohoda teda nahradila uvedenú rozhodcovskú doložku v kontexte BIT, ktorá sa na tomto novom právnom základe naďalej uplatňovala na to isté rozhodcovské konanie. Poľská republika bola totiž nakoniec odsúdená za porušenie BIT.
- 37 Za týchto podmienok treba konštatovať, že vnútroštátny súd sa svojou prejudiciálnou otázkou v podstate pýta, či sa majú články 267 a 344 ZFEÚ vykladať v tom zmysle, že bránia vnútroštátnej právnej úprave, ktorá umožňuje členskému štátu uzavrieť s investorom z iného členského štátu rozhodcovskú dohodu *ad hoc*, na základe ktorej možno pokračovať v rozhodcovskom konaní začatom na základe rozhodcovskej doložky, ktorá je obsahovo totožná s touto dohodou, nachádza sa v medzinárodnej dohode uzavretej medzi týmito dvoma členskými štátmi a je neplatná z dôvodu jej rozporu s týmito článkami.
- 38 Na úvod treba spresniť, že táto otázka vychádza z predpokladu, že Poľská republika s prihliadnutím na neplatnosť rozhodcovskej doložky uvedenej v článku 9 BIT konkludentne prijala na základe uplatniteľného švédskeho práva rozhodcovskú ponuku spoločnosti PL Holdings, keď včas nenamietala nedostatok právomoci rozhodcovského súdu, a uzavrela tak s touto spoločnosťou samostatnú rozhodcovskú dohodu *ad hoc*, ktorá však má rovnaký obsah ako rozhodcovská doložka založená na článku 9 BIT.

- 39 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že v rámci konania podľa článku 267 ZFEÚ, ktoré je založené na jednoznačnom rozdelení úloh medzi vnútroštátnymi súdmi a Súdny dvorom, patrí posúdenie skutkového stavu do právomoci vnútroštátneho súdu (rozsudok zo 6. marca 2018, SEGRO a Horváth, C-52/16 a C-113/16, EU:C:2018:157, bod 98, ako aj citovaná judikatúra).
- 40 Prináleží preto výlučne vnútroštátnemu súdu, aby najprv posúdil všetky skutkové okolnosti situácie, o ktorú ide vo veci samej, na účely preukázania prípadnej existencie vôle Poľskej republiky, ktorú táto spochybňuje, prijať rozhodcovskú ponuku spoločnosti PL Holdings.
- 41 Treba však uviesť, že zo spisu, ktorý má Súdny dvor k dispozícii, vyplýva, že Poľská republika hneď na úvod namietla nedostatok právomoci rozhodcovského súdu na základe BIT. Najprv vo svojom liste z 30. novembra 2014 zaslanom sekretariátu SCC vyjadrila svoj zámer namietat neexistenciu platnej rozhodcovskej dohody. Potom vo svojom vyjadrení k žalobe z 13. novembra 2015 predloženom rozhodcovskému súdu namietla nedostatok právomoci tohto súdu z dôvodu, že PL Holdings nebola podľa jej názoru „investorom“ v zmysle BIT. Napokon vo svojom vyjadrení z 27. mája 2016, niekoľko dní po tom, čo bol na Súdny dvor podaný návrh na začatie prejudiciálneho konania vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok zo 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158), tvrdila, že rozhodcovský súd nemá právomoc rozhodovať o spore, o ktorý ide vo veci samej, z dôvodu neplatnosti rozhodcovskej doložky uvedenej v článku 9 BIT, keď len na jej základe odôvodnila PL Holdings svoj návrh na začatie rozhodcovského konania, keďže táto doložka je v rozpore s právom Únie.
- 42 V tejto súvislosti prináleží vnútroštátnemu súdu zohľadniť námietky, ktoré Poľská republika vzniesla počas celého rozhodcovského konania na účely preukázania prípadnej existencie vôle tohto členského štátu uzavrieť napriek neplatnosti rozhodcovskej doložky uvedenej v článku 9 BIT, a teda právneho základu, na ktorý sa odvoláva PL Holdings na začatie rozhodcovského konania, rozhodcovskú dohodu *ad hoc* s rovnakým obsahom, ako má táto doložka. Tento súd by sa mal predovšetkým ubezpečiť, že návrh spoločnosti PL Holdings na začatie rozhodcovského konania z 28. novembra 2014 v súlade s § 2 Rozhodcovského poriadku Inštitútu pre rozhodcovské konanie SCC z roku 2010 umožňuje spolu s následným správaním sa Poľskej republiky jasne vyvodiť existenciu rozhodcovskej dohody *ad hoc* medzi týmto investorom a Poľskou republikou, a že Poľská republika tak mohla účinne spochybniť platnosť tejto dohody pred rozhodcovským súdom.
- 43 Preto len v prípade, ak by vnútroštátny súd dospel k záveru, že Poľská republika skutočne konkludentne súhlasila s tým, že je viazaná takou rozhodcovskou dohodou *ad hoc*, ktorej obsah bol totožný s obsahom rozhodcovskej doložky uvedenej v článku 9 BIT, treba overiť, či by uzavretie takejto dohody za takýchto podmienok bolo v súlade s právom Únie.
- 44 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že Súdny dvor rozhodol, že články 267 a 344 ZFEÚ sa majú vykladať v tom zmysle, že bránia ustanoveniu medzinárodnej dohody uzavretej medzi dvoma členskými štátmi, na základe ktorého investor jedného z týchto členských štátov môže v prípade sporu týkajúceho sa investícií v druhom členskom štáte začať konanie proti tomuto druhému členskému štátu pred rozhodcovským súdom, ktorého právomoc sa tento členský štát zaviazal akceptovať (rozsudok zo 6. marca 2018, Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, bod 60).
- 45 Uzavretím takej dohody totiž členské štáty, ktoré sú jej stranami, súhlasia s tým, že z právomoci vlastných súdov, a teda zo systému súdnych opravných prostriedkov, ktoré majú podľa článku 19 ods. 1 druhého pododseku ZFEÚ ustanoviť v oblastiach upravených právom Únie (pozri v tomto zmysle rozsudok z 27. februára 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16,

EU:C:2018:117, bod 34), budú vyňaté spory, ktoré by sa mohli týkať uplatňovania alebo výkladu tohto práva. Takáto dohoda teda môže vylúčiť, že tieto spory sa budú riešiť spôsobom zabezpečujúcim plnú účinnosť uvedeného práva (pozri v tomto zmysle rozsudok z 2. septembra 2021, Komstroy, C-741/19, EU:C:2021:655, body 59 a 60, ako aj citovanú judikatúru).

- 46 Je nesporné, že rozhodcovská doložka nachádzajúca sa v článku 9 BIT môže rovnako ako rozhodcovská doložka dotknutá vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok zo 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158), viesť rozhodcovský súd k rozhodnutiu v sporoch, ktoré sa môžu týkať uplatnenia alebo výkladu práva Únie. Táto rozhodcovská doložka teda môže okrem zásady vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi spochybniť aj zachovanie autonómnej povahy práva Únie zabezpečeného konaním o návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ. Uvedená doložka teda nie je zlučiteľná so zásadou lojálnej spolupráce zakotvenou v článku 4 ods. 3 prvom pododseku ZEÚ a ohrozuje autonómiu práva Únie zakotvenú najmä v článku 344 ZFEÚ (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 6. marca 2018, Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, body 58 a 59). Okrem toho, ako to potvrdzuje článok 4 ods. 1 dohody o ukončení bilaterálnych investičných zmlúv medzi členskými štátmi Európskej únie, odo dňa pristúpenia Poľskej republiky k Európskej únii 1. mája 2004 už článok 9 BIT nemohol slúžiť ako základ pre rozhodcovské konanie medzi investorom a týmto členským štátom.
- 47 Umožniť členskému štátu, ktorý je účastníkom sporu, ktorý sa môže týkať uplatnenia a výkladu práva Únie, aby tento spor predložil rozhodcovskému orgánu s rovnakými charakteristikami ako orgán stanovený neplatnou rozhodcovskou doložkou nachádzajúcou sa v takej medzinárodnej dohode, akou je dohoda uvedená v bode 44 tohto rozsudku, uzavretím rozhodcovskej dohody *ad hoc* s rovnakým obsahom ako táto doložka, by v skutočnosti viedlo k obchádzaniu povinností vyplývajúcich pre tento členský štát zo Zmlúv a osobitne z článku 4 ods. 3 ZEÚ, ako aj z článkov 267 a 344 ZFEÚ, ako boli vyložené v rozsudku zo 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158).
- 48 V prvom rade by totiž takáto rozhodcovská dohoda *ad hoc* mala vo vzťahu k sporu, v rámci ktorého bola uzavretá, rovnaké účinky, ako tie, ktoré by boli spojené s takouto doložkou. Dôvodom existencie tejto dohody by bolo práve nahradiť rozhodcovskú doložku nachádzajúcu sa v takom ustanovení, akým je článok 9 BIT, aby boli zachované jej účinky napriek jej neplatnosti.
- 49 Ďalej, ako správne uviedla Európska komisia, dôsledky tohto obchádzania povinností dotknutého členského štátu vyplývajúcich z ustanovení uvedených v bode 47 tohto rozsudku by neboli menej závažné len z dôvodu, že by išlo len o individuálny prípad. Právny prístup zamýšľaný spoločnosťou PL Holdings by totiž mohol byť prijatý v mnohých sporoch, ktoré by sa mohli týkať uplatnenia a výkladu práva Únie, čím by bola opakovane ohrozená autonómia tohto práva.
- 50 Treba tiež uviesť, že každý návrh na začatie rozhodcovského konania zaslaný členskému štátu investorom z iného členského štátu na základe rozhodcovskej doložky uvedenej v bilaterálnej investičnej zmluve medzi týmito dvoma členskými štátmi by mohol napriek neplatnosti tejto doložky obsahovať rozhodcovskú ponuku voči dotknutému žalovanému členskému štátu, na ktorý by teda bolo možné hľadiť tak, že prijal túto ponuku len z dôvodu, že neuplatnil konkrétne argumenty proti existencii rozhodcovskej dohody *ad hoc*. Takáto situácia by pritom mala za následok, že by boli zachované účinky záväzku prijatého týmto členským štátom v rozpore s právom Únie, a teda neplatného, uznať právomoc rozhodcovského orgánu, ktorému bola vec predložená.

- 51 Okrem toho platnosť titulu, na ktorom je založená právomoc rozhodcovského orgánu vzhľadom na články 267 a 344 ZFEÚ, nemôže závisieť od správania účastníkov dotknutého sporu, a najmä od správania členského štátu, ktorý je pôvodcom porušenia týchto článkov, ktoré viedlo k neplatnosti rozhodcovskej doložky, na základe ktorej bola vec predložená tomuto rozhodcovskému orgánu. Ak by sa pritom zo správania členského štátu malo vyvodiť, že tento štát prejavil akúkoľvek vôľu uznať právomoc uvedeného rozhodcovského orgánu, táto vôľa by sa nevyhnutne zhodovala s vôľou vyjadrenou pri úprave tejto rozhodcovskej doložky, a nemohla by tak túto právomoc založiť.
- 52 Napokon, ako z rozsudku zo 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158), tak aj zo zásad prednosti práva Únie a lojálnej spolupráce vyplýva, že členské štáty sa nielenže nemôžu zaviazat', že vyjmú zo súdneho systému Únie spory, ktoré sa môžu týkať uplatnenia a výkladu práva Únie, ale aj to, že ak je takýto spor predložený rozhodcovskému orgánu na základe záväzku, ktorý je v rozpore s uvedeným právom, sú povinné napadnúť na tomto rozhodcovskom orgáne alebo pred príslušným súdom platnosť rozhodcovskej doložky alebo rozhodcovskej dohody *ad hoc*, na základe ktorej bola vec uvedenému orgánu predložená.
- 53 Potvrdzuje to okrem iného článok 7 písm. b) dohody o ukončení bilaterálnych investičných zmlúv medzi členskými štátmi Európskej únie, podľa ktorého platí, že ak sú zmluvné strany zmluvnými stranami bilaterálnych investičných zmlúv, na základe ktorých bolo začaté prebiehajúce rozhodcovské konanie, majú povinnosť, keď sú účastníkmi súdneho konania týkajúceho sa rozhodcovského rozsudku vydaného na základe bilaterálnej investičnej zmluvy, najmä požiadať príslušný vnútroštátny súd, aby v závislosti od daného prípadu tento rozhodcovský rozsudok zrušil, vyhlásil za neplatný alebo upustil od jeho uznania a výkonu. Toto pravidlo sa uplatní *mutatis mutandis* na situáciu, keď sa v rozhodcovskom konaní pôvodne začatom na základe rozhodcovskej doložky, ktorá je neplatná z dôvodu jej nesúlady s právom Únie, pokračuje na základe rozhodcovskej dohody *ad hoc* uzavretej zmluvnými stranami v súlade s uplatniteľným vnútroštátnym právom, a ktorej obsah je totožný s obsahom tejto doložky.
- 54 Akýkoľvek pokus členského štátu napraviť neplatnosť rozhodcovskej doložky prostredníctvom zmluvy s investorom z iného členského štátu by tak bol v rozpore s povinnosťou prvého členského štátu napadnúť platnosť rozhodcovskej doložky, a mohol by tak spôsobiť protiprávnosť samotnej príčiny tejto dohody, pretože by bol v rozpore s ustanoveniami a základnými zásadami, ktorými sa riadi právny poriadok Únie a ktoré sú uvedené v bode 46 tohto rozsudku.
- 55 Za týchto podmienok prináleží vnútroštátnemu súdu, aby vyhovel návrhu na zrušenie rozhodcovského rozsudku vydaného na základe rozhodcovskej dohody, ktorá by bola v rozpore s článkami 267 a 344 ZFEÚ, ako aj so zásadami vzájomnej dôvery, lojálnej spolupráce a autonómie práva Únie.
- 56 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na položenú otázku odpovedať tak, že články 267 a 344 ZFEÚ sa majú vykladať v tom zmysle, že bránia vnútroštátnej právnej úprave, ktorá umožňuje členskému štátu uzavrieť s investorom z iného členského štátu rozhodcovskú dohodu *ad hoc*, na základe ktorej možno pokračovať v rozhodcovskom konaní začatom na základe rozhodcovskej doložky, ktorá je obsahovo totožná s touto dohodou, nachádza sa v medzinárodnej dohode uzavretej medzi týmito dvoma členskými štátmi a je neplatná z dôvodu jej rozporu s týmito článkami.

O návrhu na časové obmedzenie účinkov rozsudku, ktorý sa má vyhlásiť

- 57 PL Holdings navrhla, aby Súdny dvor v prípade, že rozhodne, že články 267 a 344 ZFEÚ sa majú vykladať v tom zmysle, že bránia rozhodcovskej dohode uzavretej medzi členským štátom a súkromným investorom z iného členského štátu, časovo obmedzil účinky rozsudku, ktorý sa má vyhlásiť, aby sa tento rozsudok nedotkol rozhodcovských konaní, ktoré boli začaté v dobrej viere na základe rozhodcovských dohôd *ad hoc*, a ktoré boli ukončené pred vyhlásením tohto rozsudku.
- 58 Na účely rozhodnutia o tomto návrhu treba pripomenúť, že v súlade s ustálenou judikatúrou výklad pravidla práva Únie, ktorý podáva Súdny dvor v rámci výkonu svojej právomoci podľa článku 267 ZFEÚ, objasňuje a spresňuje význam a dosah tohto pravidla tak, ako sa má alebo sa malo chápať a uplatňovať od dátumu, keď nadobudlo účinnosť. Z toho vyplýva, že takto vykladané pravidlo súd môže a má uplatňovať na právne vzťahy, ktoré vznikli a boli založené pred vyhlásením rozsudku rozhodujúceho o návrhu na výklad, pokiaľ sú okrem iného splnené podmienky umožňujúce predložiť príslušným súdom spor týkajúci sa uplatnenia tohto pravidla (rozsudok zo 17. marca 2021, Academia de Studii Economice din București, C-585/19, EU:C:2021:210, bod 78 a citovaná judikatúra).
- 59 Súdny dvor môže iba úplne výnimočne prostredníctvom uplatnenia všeobecnej zásady právnej istoty, ktorá je vlastná právnemu poriadku Únie, pristúpiť k obmedzeniu možnosti akejkoľvek dotknutej osoby dovolávať sa ustanovenia, ktoré vyložil, s cieľom spochybniť právne vzťahy, ktoré vznikli v dobrej viere. Na rozhodnutie o takomto obmedzení je nevyhnutné, aby boli splnené dve podstatné kritériá, a to dobrá viera dotknutých osôb a riziko vážnych ťažkostí (rozsudok zo 17. marca 2021, Academia de Studii Economice din București, C-585/19, EU:C:2021:210, bod 79 a citovaná judikatúra).
- 60 Konkrétnejšie, Súdny dvor sa k takémuto riešeniu uchýľoval len za presne stanovených okolností, a to najmä vtedy, keď existovalo riziko vážnych ekonomických dôsledkov, predovšetkým vzhľadom na veľký počet právnych vzťahov, ktoré vznikli v dobrej viere na základe právnej úpravy, ktorá sa oprávnenne považovala za platnú, a keď sa zdalo, že jednotlivci a vnútroštátne orgány boli nabádaní k správaniu, ktoré nie je v súlade s právom Únie z dôvodu vážnej a objektívnej neistoty týkajúcej sa dosahu ustanovení práva Únie, ku ktorej prípadne prispelo i správanie iných členských štátov alebo Komisie (rozsudok zo 17. marca 2021, Academia de Studii Economice din București, C-585/19, EU:C:2021:210, bod 80 a citovaná judikatúra).
- 61 Treba ešte pripomenúť, že časové obmedzenie účinkov výkladu ustanovenia práva Únie, ktorý Súdny dvor podáva na základe článku 267 ZFEÚ, možno pripustiť len v samotnom rozsudku, ktorým sa rozhoduje o požadovanom výklade. Táto zásada zaručuje rovnosť zaobchádzania s členskými štátmi a jednotlivcami vo vzťahu k právu Únie, a tým spĺňa požiadavky vyplývajúce zo zásady právnej istoty (rozsudok z 23. apríla 2020, Herst, C-401/18, EU:C:2020:295, bod 57 a citovaná judikatúra).
- 62 Pokiaľ ide v prejednávanej veci na jednej strane o kritérium týkajúce sa dobrej viery, PL Holdings tvrdí, že prejednávaná vec je prvou vecou, v ktorej má Súdny dvor zaujať stanovisko k platnosti takej rozhodcovskej dohody *ad hoc*, o akú ide vo veci samej. Pri uzavretí tejto rozhodcovskej dohody nič nenasvedčovalo tomu, že by táto dohoda bola v rozpore s právom Únie, pretože Súdny dvor vyhlásil rozsudok zo 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158), až po vydaní rozhodcovských rozsudkov z 28. júna a 28. septembra 2017. Okrem toho PL Holdings

tvrdí, že vychádzala zo správania Poľskej republiky, vrátane jej účasti na rozhodcovskom konaní, pričom Poľská republika nevzniesla včas námietku nedostatku právomoci rozhodcovského súdu na základe práva Únie.

- 63 Pokiaľ ide na druhej strane o kritérium týkajúce sa vážnych ťažkostí, PL Holdings tvrdí, že rozsudok, ktorý sa má vyhlásiť, môže mať vplyv na veľký počet individuálnych subjektov, ktoré uzavreli rozhodcovské dohody s členskými štátmi v rámci rôznych typov zmlúv. Okrem toho nič v judikatúre Súdneho dvora nenaznačuje, že by pojem „vážne ťažkosti“ nemohol zahŕňať situáciu, keď spoločnosť usadená v Únii, akou je PL Holdings, konajúca v dobrej viere, bola najprv protiprávne vyvlastnená v rozpore s právom Únie, najmä v rozpore so svojou slobodou usadiť sa zaručenou článkami 49 a 54 ZFEÚ, a následne bola zbavená svojho práva na účinnú súdnu ochranu zaručeného v článku 47 Charty základných práv Európskej únie.
- 64 V tejto súvislosti, ako uviedla generálna advokátka v bode 84 svojich návrhov, prvky výkladu článkov 267 a 344 ZFEÚ, ktoré sú relevantné na účely prejednávanej veci, vyplývajú priamo z rozsudku zo 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158), ktorého časové účinky Súdny dvor neobmedzil.
- 65 Ak by sa totiž členskému štátu umožnilo nahradiť rozhodcovskú doložku nachádzajúcu sa v medzinárodnej dohode medzi členskými štátmi uzavretím rozhodcovskej dohody *ad hoc*, s cieľom umožniť pokračovať v rozhodcovskom konaní začatom na základe tejto doložky, znamenalo by to, ako bolo rozhodnuté v bode 47 tohto rozsudku, obchádzanie povinností tohto členského štátu vyplývajúcich zo Zmlúv a najmä z článku 4 ods. 3 ZEÚ a článkov 267 a 344 ZFEÚ, ako bolo vyložené v rozsudku zo 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158).
- 66 Obmedzenie časových účinkov tohto rozsudku by tak v skutočnosti viedlo k obmedzeniu účinkov výkladu týchto ustanovení podaného Súdnym dvorom v rozsudku zo 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158).
- 67 Navyše, pokiaľ ide o údajné vážne ťažkosti, treba uviesť, že čo sa týka na jednej strane údajného vplyvu, ktorý by tento rozsudok mohol mať na rozhodcovské dohody uzavreté členskými štátmi pre rôzne typy zmlúv, výklad práva Únie podaný v tomto rozsudku odkazuje len na rozhodcovské dohody *ad hoc* uzatvorené za okolností, o aké ide vo veci samej a zhrnuté najmä v bode 65 tohto rozsudku.
- 68 Na druhej strane ochrana subjektívnych práv, ktoré PL Holdings vyvodzuje z práva Únie, musí byť zabezpečená v rámci súdneho systému členských štátov, v prejednávanej veci v rámci poľského súdneho systému. Preto aj za predpokladu, že by sa preukázala medzera v ochrane týchto práv, ktorej existenciu PL Holdings tvrdí, mala by byť táto medzera napravená v rámci tohto systému, prípadne v spolupráci so Súdnym dvorom v rámci jeho právomocí, pričom takáto medzera by nemohla odôvodniť tolerovanie porušenia ustanovení a základných zásad uvedených v bode 65 tohto rozsudku.
- 69 Za týchto podmienok treba zamietnuť návrh spoločnosti PL Holding, ktorým sa domáhala, aby účinky rozsudku, ktorý má byť vyhlásený, boli časovo obmedzené, pričom nie je potrebné overiť jej dobrú vieru.

O trovách

- 70 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

Články 267 a 344 ZFEÚ sa majú vykladať v tom zmysle, že bránia vnútroštátnej právnej úprave, ktorá umožňuje členskému štátu uzavrieť s investorom z iného členského štátu rozhodcovskú dohodu *ad hoc*, na základe ktorej možno pokračovať v rozhodcovskom konaní začatom na základe rozhodcovskej doložky, ktorá je obsahovo totožná s touto dohodou, nachádza sa v medzinárodnej dohode uzavretej medzi týmito dvoma členskými štátmi a je neplatná z dôvodu jej rozporu s týmito článkami.

Podpisy